

Op naar de volgende verkiezingen!

Het wordt steeds moeilijker in Nederland een echte vertaling te maken van wat de kiezers willen en een vertaalslag naar hoe we bestuurd worden. Dat het CDA nipt gewonnen heeft van de PvdA (amper 1% verschil) heeft vooral te maken gehad met het feit dat Balkenende door de kiezers net iets meer als premier werd gewenst dan Cohen (53% ten opzichte van 47%). Maar omdat we in Nederland de premier, noch de regering, kiezen, maar slechts de leden van de Tweede Kamer scheelde het niet veel of bij deze rechtse meerderheid (CDA+VVD+LPF+SGP heeft 82 zetels) had ons Nederlandse verkiezings systeem een linkse premier opgeleverd. (Als de PvdA ruim 100.000 stemmen meer had gekregen). Maar desondanks weten we al weer zeker dat dit niet zal leiden tot een slagvaardig en stabiel bestuur. En de kans is groot dat de volgende verkiezingen ruim voor 2007 weer plaats zullen vinden. Hoog tijd voor een grondige herziening van ons gehele politieke systeem, want anders zullen we heel lang niet meer krachtadig bestuurd worden en zal de onvrede van de kiezers verder toenemen.

Wederom heeft de LPF, en haar kiezers, een centrale rol gespeeld bij de verkiezingen. Niet alleen was deze partij direct de aanleiding van nieuwe verkiezingen binnen 8 maanden na de vorige, maar doordat Herben erin slaagde toch nog 8 zetels te houden is een CDA+VVD meerderheid net niet gerealiseerd. Het is een grote taxatiefout geweest van CDA+VVD om niet direct na de val van het kabinet in oktober de verkiezingen op zo'n kort mogelijk termijn uit te schrijven (half december) en het strategisch akkoord als inzet van deze verkiezingen te maken. Door te stellen dat bij een meerderheid van CDA+VVD er geen langdurige formatieperiode nodig geweest zou zijn. Slechts de vervanging van LPF-ministers was nodig en voor Kerst zou er een nieuwe regering kunnen geweest zijn. De kiezer zou op die vraagstelling van CDA+VVD een positief antwoord gegeven hebben en het land had ten minste vanuit een stabiele positie geregeerd kunnen worden. Maar men heeft er een normale verkiezing van gemaakt en we hebben in feite een complexe uitslag gekregen. En de kans is groot dat we een lange formatieperiode krijgen en een instabiele regering (CDA+VVD+ een derde partij die in feite een zeer grote macht krijgt of CDA+PvdA waar de tegenstellingen groot zijn en de meerderheid van de kiezers niet echt achter staan).

Hoewel het een grote verdienste van Wouter Bos is om de PvdA 19 zetels winst te leveren is het ook een teken van instabiliteit van het electoraat dat deze winst in minder dan drie weken tot stand kwam. Minder dan een jaar geleden gebeurde –in een wat langer termijn- hetzelfde met de aanhang van Fortuyn en eigenlijk ook, na de moord, met de aanhang van het CDA, die kort voor de verkiezingen in mei nog rond de 30 zetels stond. “Zo gewonnen, zo geronnen”, is langzamerhand een gezegde wat van toepassing kan zijn op verkiezingsuitslagen. En ook dat is geen goede basis voor een stabiele regering. Want als vrij kort na het aantreden van een regering de electorale positie van een regeringspartij weer sterk verzwakt (zoals met de LPF in september/oktober het geval is geweest) dan heeft het gevolgen voor de politici en de stabiliteit van de regering..

De sleutel van de problematiek is dat de klassieke links-rechts schaal binnen het electoraat veel minder bestaat dan de politici denken. Halsema had het gisteravond nog over dat links duidelijk gewonnen had. Maar het is echt niet zo dat in acht maanden tijd het electoraat veel linkser is geworden. Veel kiezers hebben opvattingen die op sommige punten als links kunnen worden aangemerkt, maar op andere punten als rechts. En de bestaande politieke partijen slagen die kiezers steeds minder op inhoudelijke gronden te binden. Daarom worden de personen (Balkenende contra Bos) steeds belangrijker.

Maar het is eigenlijk nog zotter. Kijk maar wat er nu gaat gebeuren met de regeringsformatie. Als CDA+VVD willen doorgaan dan zullen ze dat proberen te doen met D66. En die partij (met 6 zetels) kan een dominante rol spelen bij het bepalen van het regeerakkoord. Maar het zou zelfs kunnen zijn dat de VVD niet echt hoeft. Gerrit Zalm's enige kans om premier te worden is nu in de oppositie te gaan en bij de volgende verkiezingen de grootste partij te worden. Iets wat zeker niet gebeurt als hij als tweede partij in de regering komt!

Of CDA en PvdA gaan een regering vormen. En dat was juist de grote "tegenstelling" bij deze verkiezingen. Het CDA sprak uit dat ze niet met de PvdA wilden en het zou me niet verbazen als de PvdA (en Bos) nu ook niet staat te springen om in die regering te komen. Om de PvdA dan toch in de regering te krijgen zou het CDA nogal wat concessies moeten doen. En zo zal de winnaar van de verkiezing het moeilijk krijgen haar denkbeelden dominant te laten zijn in een nieuw regeerakkoord.

Op twee manieren is dringend een verandering van ons systeem nodig. We moeten af van het grote aantal partijen, die eigenlijk steeds slechter aansluiten bij de opvattingen van kiezers. En we moeten een manier vinden om de groepering die de meeste steun in het land heeft de kans te geven om haar denkbeelden in vier jaar zo goed mogelijk gestalte te geven. Slechts dan hebben we een krachtadig bestuur en hoeven er niet alleen maar compromissen gesloten te worden tussen partijen om tot een regering te komen.

Waarom kunnen, net zoals in veel andere landen, partijen als CDA en VVD niet in elkaar opgaan en kunnen de partijen aan linkerkant niet één groepering worden?

En waarom moeten we in een situatie blijven dat partijen met slechts een paar procent aanhang in het land een sleutelrol kunnen spelen bij de vorming van een regering?

Het huidige systeem was goed toen het electoraat nog stabiel was. Maar nu het electoraat zo in beweging is, zorgt het huidige systeem eigenlijk voor een gebrek aan continuïteit van het bestuur en de grote kans dat regeringen geen vier jaar meer uitzitten.

Waarschijnlijk is een zwaar districtensysteem met het systeem "winner takes all", zoals in Engeland en de VS, de beste methode om slagvaardigheid van bestuur te krijgen. En waarschijnlijk zal de invoering van een dergelijk systeem ook automatisch zorgen voor samenbundeling van partijen tot een groepering. Ik ben benieuwd welke partijen de kat de bel aan binden. Bos had al geroepen dat de nieuwe premier gekozen moet worden, maar dat is slechts een halve maatregel net zoals alleen maar het kiezen van een burgemeester en verder niets onvoldoende is. Ik hoop dat de eerste maatregel die een nieuwe regering neemt is om snel tot een aanpak te komen van een forse herziening van de wijze waarop kiezers op allerlei niveaus (gemeenten, provincie en land) hun bestuur kiezen en zich vertegenwoordigd kunnen voelen. Want als die veranderingen niet snel

komen dan zullen we veel vaker dan eens in de vier jaar verkiezingen hebben. Natuurlijk een boeiend schouwspel voor allen - en leuke werkverschaffing voor mij – maar het land en de mensen zijn er goed beschouwd niet erg mee gediend. Maar omdat de weg lang is en het gevoel van urgentie in de politiek niet groot, denk ik dat er vooralsnog weinig tot niets gaat veranderen en we binnen twee jaar weer verkiezingen zullen hebben. Hopelijk is dan echt de broodnodige vernieuwing van ons systeem de inzet in plaats van een min of meer opgeklopte links-rechts strijd die eigenlijk vooral om twee poppetjes ging:
Balkenende – Bos.